

”Älven är död.” ”Skogsbruket på kollisionskurs.”

Edeforsbygden präglas av sitt läge vid älven, med vidsträckta skogar och inslag av kulturlandskap. Samtidigt som naturvärdena framhålls som djupt betydelsefulla av alla som svarat på enkäter eller medverkat i samtal/workshops med mera, är det ett faktum att Lule älv en av de hårdast utbyggda vattendragen i Europa och att den biologiska mångfalden i svenska skogar stadigt har minskat. Idag är endast 2% av skogen skyddad och Sverige får kritik från andra länder för sättet att bruka skogen. Det finns en stark intressekonflikt mellan driften att bevara intakta ekosystem - och därmed främja lokal attraktivitet - och att ta ut energi och biomassa för produktion och tillväxtmål.

Här följer en beskrivning av hur representanter inom skogsbruk, forskning, lantbruk, naturskydd och naturturismföretag ser på älv och skog. Samtliga vidtalade framhåller en stark anknytning till naturen, till älven och skogen. Tystnad, lugn och det orörda är något de medverkande själva uppskattar och ser som intressant för besöksnäringen. Varsamhet och långsiktighet är ord som återkommer, och en gemensam önskan som kommer till uttryck är att bygden ska fortsätta utvecklas mot hållbar besöksnäring där naturområden kan avsättas och skyddas. Samverkan och dialog framhålls som avgörande, liksom behovet av nya bolagsordningar för skog och vatten. Tanken att låta en del av intäkterna från besöksnäringen användas för att köpa loss skog har presenterats.

Utmaningar

- Vissa bitar av älven är torrlagda, ekosystemen är svaga och utarmade. Fisken lider av tiaminbrist. Politiker och Vattenfall tar inget ansvar för detta. EU:s vattendirektiv ignoreras, vilket strider mot förordningen.
- Vattenfall tjänar staten, som inte bryr sig om regionens behov.
- Skogsbolagen och Vattenfall har länge fått ”härja fritt”. Naturen har inte haft någon status mer än som resurs. Vissa insatser har gjorts i Edeforsbygden för att inventera och dokumentera arter och deras skyddsbehov, framför allt biologen Mats Karström som inventerat arter på Laxholmen med sin metod ”Stegat före”. Laxholmen som naturreservat och värnområde kan bli klart till 2022. Här har området kunnat säkras genom att Vattenfall intressant nog skyddat landmiljöer och Sveaskog avsatt vattenmiljöer.
- Hembygdsföreningen som driver Laxholmen behöver förny sig och arbeta vidare. Det gamla sättet att jobba ideellt behöver möta nutidens sätt att arbeta i projekt. Generationsväxlingen är den största utmaningen. Äldre är ofta dåliga på att släppa in nya krafter, yngre på att lyssna. Nya former behövs som förenar det bästa ur båda sätten att jobba.

- Hemmablindhet. Bodens kommun måste se de unika värdena med exempelvis Laxholmen, se storheten i älvdalen, kvaliteterna i natur- och kulturmiljöer. Dessa ger jobb, och skapar attraktiva besöksmål. Det samiska behöver också lyftas, renbetet är viktigt. ”Vi riskerar en utbyggd älv och bara hyggen om vi inte ser värdena.”
- Skogsägare måste ta ut värden vilket betyder att man samtidigt förstör naturvärden. Egen säkerhet och buffert och skogsråvara som allt viktigare resurs kolliderar med skogen som vital för besöksnäringen. Samtidigt är det viktigt att det finns gammal skog, områden kommer att behöva skyddas allt mer.
- Det behövs ekonomiska och personella resurser för att skapa förändring.
- En medvetandehöjning behövs, för att påverka politiker, myndigheter och bolag, det är svårt att nå ut.

”98% av skogen är oskyddad, vilket strider mot internationella avtal för att värna biologisk mångfald. Hur får vi politiker att förstå?”

Möjligheter/lösningar

- Miljöanpassa älven och skapa en mjukare reglering. Restaurera biflödena, skapa fiskvägar, och lektyor. Använd teknik för att ha en stabil produktion som gynnar biologisk mångfald. Det finns intressanta ansatser, som användandet av batterier som samlar kraft och som kan användas vid brist, i stället för att snabbreglera (görs i USA och Australien).
- Få besöksnäringföretagen att samarbeta med politikerna. Elförbrukningen kommer att öka med Amazons serverpark, Stålfabriken i Boden, batterifabriken i Skellefteå, och SSAB i Luleå. Hur ska elen ersättas? Vattenfall måste ta mer ansvar och se till sociala värden och behov.
- Se risker och hot. Gruvinventering och provborrning kan leda till stor exploatering, men folk flyttar hit och besöker bygden på grund av naturen.
- Viktigt med samrådsmöten där byarna, föreningarna och företagen är med. Alla parter behöver samverka, privatpersoner, företag, föreningar, och alla behöver lyssna mer på varandra för att nå fram till det som är lång- och kortsiktigt bra.
- Levande vattenflöden ger fisketurism, gynnar entreprenörer, leder till events, upplevelser, matförädling. Satsa på kretsloppsjordbruk, självförsörjning, mathantverkshus mm.
- Ta människor till platserna, låt också beslutshavare uppleva dem. Exempelvis Laxholmen.
- Älvräddarna har ansökt om överprövning av älvplanen och informerar EU, ”men det är en tung process”.

”Det är möjligt att kombinera vattenkraft och miljöhänsyn. Det går att lösa. ”

- Inventera skogar som har högt naturvärde och ge dessa formellt skydd (måste ske i dialog med skogsägare och innebära rimlig ersättning).

- Gör en miljöskyddsplan efter en inventering av de platser/ skogar/vatten osv som är skyddsvärda både ur ett biologiskt men också socialt perspektiv. Naturskyddsföreningen kan här vara en samverkanspart.

- Exempel på områden som skulle kunna skyddas: runt TreeHotel, en mil nedströms och två mil uppströms, där det finns många aktivitetsföretag.

- För varje slant från besökare låt en del gå till avsättning för att köpa skog. Men då måste skog också säljas!

- Skapa nya modeller för att bevara och skydda skog behövs.

- Skapa ett stort återställandeprojekt med EU-medel och få med kommun och berörda myndigheter i processen. Detta kan ge många arbetstillfällen och bli ett spännande forskningsprojekt av internationell kaliber.

- Mer samverkan lokalt och regionalt. Gå samman för att få makthavarna att ändra förutsättningarna. Bolagsordning och fastighetsskatt behöver ändras.

Vad kan Bodens kommun göra?

- Bodens kommun behöver förstå värdet av platsen, liksom platser som har både natur-och kulturvärde.

- Uttrycka en målbild. Staten, Skogsstyrelsen och Sveaskog behöver samverka.

- Bjud in föreningar som SNF och Ornitologiska föreningen och spåna på 10-15 miljöer och skydda dem. Samverkan viktigt. Även ekoturismföretag. Detta kan också ge värden tillbaka till Sveaskog och Vattenfall, de får hjälp att visa upp positiva exempel.

- Skapa fler projekt och gör satsningar som naturstigar, informationsmaterial och intryck längs älvsträckan.

- Bjud in biologer och forskare inom hållbart skogsbruk till bygden för kunskapsutbyte med skogsägare, skogsbolag och besöksnäring.

- Viktigt att kommunen fortsätter stötta föreningslivet. Många föreningar är kopplade till utomhusaktiviteter, och är viktiga för besöksnäringen eftersom de skapar nya aktörer. Stötta föreningarna med pengar och lokaler.

"... Att vara del av i stället för att dominera. Skörda ett överskott istället för att skövla."

"Det viktiga att bevara är biologisk mångfald, att det finns något att uppleva. Det kan generera massvis av utkomst, förädling."

"Energin behövs här med. Hur gynnar vi det småskaliga? Småskaligt och modernt..."